



# ZEMPLÉNI MÚZEUM

## 2024. ÉVI BESZÁMOLÓ JELENTÉS

Készítette:

Majoros Judit

igazgató

2025. január 28.



# Tartalom

|                                                        |    |
|--------------------------------------------------------|----|
| BEVEZETÉS .....                                        | 2  |
| HELYZETELEMZÉS.....                                    | 3  |
| Tárgyi feltételek .....                                | 3  |
| A Zempléni Múzeum műszaki állapota .....               | 3  |
| A Zempléni Múzeum műszaki felszereltsége .....         | 5  |
| Személyi feltételek.....                               | 5  |
| A Zempléni Múzeum személyzeti helyzete.....            | 5  |
| SZAKMAI TEVÉKENYSÉG .....                              | 8  |
| Gyűjteményi munka.....                                 | 8  |
| Gyűjteménygyarapítás .....                             | 8  |
| Gyűjteményrendezés.....                                | 12 |
| Nyilvántartás .....                                    | 12 |
| Adattári munka.....                                    | 12 |
| Eredeti, forrásértékű dokumentum.....                  | 13 |
| Könyvtári munka .....                                  | 14 |
| Műtárgyvédelem .....                                   | 14 |
| Tudományos tevékenység.....                            | 15 |
| Kutatói szolgálat .....                                | 15 |
| Tudományos kutatás és publikációk .....                | 16 |
| KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZÖNSÉGGKAPCSOLATI TEVÉKENYSÉG ..... | 17 |
| Kiállítások.....                                       | 17 |
| A Zempléni Múzeum állandó kiállításai:.....            | 17 |
| A látogatók száma 2019 és 2024 között .....            | 19 |
| Rendezvények .....                                     | 20 |
| MÚZEUMPEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG .....                     | 23 |
| PÁLYÁZATOK.....                                        | 25 |
| Pályázati elszámolások .....                           | 25 |
| Új pályázatok .....                                    | 27 |
| KÖZÖNSÉGGKAPCSOLAT, MÉDIA .....                        | 30 |
| A Szerencsi Cukormúzeum.....                           | 31 |
| Turisztika Központ és Kerékpárkölcsonzó .....          | 34 |
| ÖSSZEGZÉS .....                                        | 35 |

## BEVEZETÉS

Az Országgyűlés 2012. október 8-án elfogadta a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény módosítását előirányzó 2012. évi CLII. törvényt, amely alapján az állami fenntartású megyei múzeumi szervezetek megszűntek, tagintézményeik a területileg illetékes települési önkormányzatok fenntartásába kerültek át.

2013. január 1-jétől a Zempléni Múzeum fenntartása is Szerencs Város Önkormányzatának feladata lett. Ekkortól a város mindkét muzeális típusú intézménye egy szakmai irányítás alá került, a Szerencsi Cukormúzeum a Zempléni Múzeum tagintézményeként működik. 2020-tól a Turisztikai Központ és Kerékpárkölcsonzó is a múzeum irányításával tevékenykedik.

A Szerencsi Helytörténeti Múzeum 1968. december 3-án kapta meg a működési engedélyét, tehát az intézmény immár 56 éve őrzi a Szerencs és környékének szellemi és tárgyi hagyatékát.

2023-ban a csokoládégyár működésének 100. évfordulóját ünnepelte a város, és talán elmondható: egész Magyarország. A település múzeumának fontos feladata, hogy a közösség életében oly meghatározó szerepet játszó gyárak történetével kiemelten foglalkozzon, ezért a centenáriumi év eseményeinek megszervezésében az intézmény jelentős szerepet vállalt.

2024. év már egy csendesebb esztendő volt a múzeum életében, de a centenáriumi év tovább gyűrűző hatása meghatározta ezt az időszakot is. Az elkészült kiadványok sok-sok emberhez eljutottak, és a csokoládétörténeti kiállítás az érdeklődés középpontjába került, és nagyok soki látogató tekintette meg. Így tehát elmondható, hogy a 2024. év nem volt annyira különleges éve a múzeum életének, de az előző év gyümölcseit ebben az esztendőben arathattuk le.

## HELYZETELEMZÉS

### Tárgyi feltételek

#### A Zempléni Múzeum műszaki állapota

A Zempléni Múzeum 1991 óta a Rákóczi-vár keleti szárnyának első emeleti és tetőtéri szintjén működik. 2013-ig a múzeum a vár alapterületéből 733 m<sup>2</sup>-nyi részt foglalt el, és 100 m<sup>2</sup>-es vizes blokkot a könyvtárral közösen használt. Az első emeleti részen 7 kiállító terem és 3 szolgálati helyiség van 333 m<sup>2</sup> területen, a tetőtérben 1 iroda, 2 gyűjteményi szoba, 3 raktár és egy foglalkoztató terem található a 400 m<sup>2</sup>-es részben. A helyiségek műszaki állapota megfelelő, a kiállító termeket folyamatosan karbantartjuk. Az elektromos rendszert a múzeumban felújítottuk, a világítótesteket energiatakarékosra cseréltük, és megtörtént az érintésvédelmi felülvizsgákat is 2022-ben. A fűtésrendszer azonban továbbra elavult, korszerűsítése és cseréje évek óta esedékes volt. 2024-ben az kiállító szint összes radiátora kicserélésre került, ezzel sokat javult az alsó szint fűtési helyzete.

A rendszer koncepcionális problémái azonban továbbra is fennállnak. A legnagyobb gondot az okozza, hogy a vár teljes épületét egy központi kazánház biztosítja, míg a benne működő intézményeknek jelentősen eltérő igényei vannak. A napi ütemezés nem a múzeum, vagy a művelődési központ, hanem a szálloda igényeihez alkalmazkodik (délután és este van emeltebb hőmérséklet), és ez jelentős összeggel terheli az intézmény költségvetését. Fokozza a problémákat, hogy az eddigi kedvező szolgáltatási szerződés lejárt, és 2024 őszétől már egy jelentősen nagyobb összeget kell fizetni a gázszolgáltatásért.

Megítélésünk szerint a vár fűtésrendszerének átalakítása az energiatakarékosság és a költségcsökkentés érdekében mindenképp indokolt lenne. Alternatív, megújuló energia használatára lenne célszerű megoldást keresni a gáz kiváltására. Egyre nagyobb gondot okoz a nyári hőség okozta problémák kezelése is. A lift cseréjére évek óta várjuk a megoldást, az akadálymentesítésnek ez lenne egyetlen hatékony módszere.

A korábbi években elsősorban pályázati forrásból megtörtént a kiállító szint teljes elektromossági rendszerének felújítása: a vezetékek és a villanyóra cseréje, új biztonsági jelző-és kamerarendszer kiépítése, és a múzeum tűzvédelmi jelzőrendszerének kiépítése. Az épület többi részében (az emeleti feldolgozó szinten) viszont még mindig az 1980-as évek végén kialakított elektromos hálózat működik.

2024-ben megtörtént a Fery Antal-terem műszaki felújítása: a radiátorcsere mellett a falak, a nyílászárók és az installációs faszerkezet festésére is sor került. Ez a terem 2003-ban volt utoljára kifestve, így ez a renoválás már nagyon időszerű volt. (A kiállítás felújítása is megtörtént, de erről a későbbiekben számolunk be.) Bár energiatakarékos izzókat alkalmazunk, a világítás is korszerűsítést igényelne, de ez nem fért be a 2024-es költségvetési keretbe.



2024 őszén műszaki felújításra került a dolgozók által használt mosdó és WC is. A munkálatok költségei saját forrásból kerültek finanszírozásra.

A Rákóczi-vár műemléki újjáépítése 1991-ben fejeződött be. Azóta csupán egy alkalommal, 2010-ben történtek nagyobb munkálatok (Norvég-alap), de az csak a tetőszerkezetet és a szállodai szárnyat érintette. Vannak olyan részek, amelyek 30 éve változatlan formában vannak, pl. az összes nyílászáró kritikus állapotban van. Sokáig egy komplex, nagy állami támogatású rekonstrukciót lehetett remélni, egyes tervezett programokban meg is volt jelölve a szerencsi vár, de sajnos semmilyen előrelépés nem történt e téren. Az épület állapota viszont folyamatosan romlik, amortizálódik, a gondok megoldása egyre több figyelmet és anyagi forrást igényel a fenntartó részéről.

### A Zempléni Múzeum műszaki felszereltsége

A Zempléni Múzeumban a munkavégzéshez eszközök rendelkezésre állnak, az intézmény műszaki ellátottsága megfelel a kor követelményeinek. 2015. év végén a TIOP-pályázat keretében informatikai eszközök beszerzésére került sor: szerver, 12 munkaállomás, 10 db notebook, projektor, színes fénymásoló gép ebből a keretből, 12 db tablet a TÁMOP-pályázat által került az intézménybe. A beszerzések óta eltelt 9 esztendőben az eszközök folyamatosan amortizálódtak, a korszerűsítés e vonatkozásban időszerűvé vált. 2024-ben a meghibásodott eszközök javítása (szelfigép, kiállításban elhelyezett tablet) megtörtént, de nagy problémát jelent ezen eszközök amortizációja. A történeti kiállításban jelenleg sem működik az egyik érintőképernyős alkalmazás, és a képeslapos kiállítás interaktív elemeit is pótolni kellene.

## Személyi feltételek

### A Zempléni Múzeum személyzeti helyzete

Szerencs Város Önkormányzata Képviselő-testülete a 30/2024. (II.29.) határozattal elfogadta a Zempléni Múzeum szervezeti és működési szabályzatát. Ennek alapján az intézmény Alapító Okiratában megjelölt feladatainak ellátásához szükséges alkalmazotti státusz a múzeumban és tagintézményeiben: 14 fő teljes munkaidős és 2 fő részmunkaidős alkalmazott, az alábbi megoszlásban:

| Munkakör                             | Zempléni<br>Múzeum | Cukor-<br>múzeum | Turisztikai<br>Központ | Végzettség |
|--------------------------------------|--------------------|------------------|------------------------|------------|
| vezető/muzeológus                    | 1                  |                  |                        | felsőfokú  |
| vezető helyettes<br>/muzeológus      | 1                  |                  | 1                      | felsőfokú  |
| muzeológus                           | 1                  |                  |                        | felsőfokú  |
| restaurátor                          |                    |                  |                        | felsőfokú  |
| múzeumpedagógus                      | 1                  |                  |                        | felsőfokú  |
| szakalkalmazott/<br>gyűjteménykezelő | 1                  |                  |                        | középfokú  |
| közönségkapcsolati<br>munkatárs      |                    |                  | 0,5                    | középfokú  |
| gazdasági ügyintéző                  | 1<br>0,5           |                  |                        | középfokú  |
| pénztáros                            | 1                  | 1                | 0,5                    | középfokú  |
| teremőr                              | 1                  | 1                | 1                      | középfokú  |
| takarító                             | 1                  | 1                | 1                      | alapfokú   |
| Összesen:                            | 9                  | 3                | 4                      |            |
| 2024-ben                             | 5 + 0,5            | 0                | 2                      |            |

ÖSSZESEN:

16 fő

2024-ben

7 + 0,5 fő

2024. évben a 9 helyett 7 főállású alkalmazottja volt a Zempléni Múzeumnak, abból 2 fő gyermekgondozási szabadságon volt, így 5 főállású alkalmazott és egy részmunkaidős, megbízási díjas alkalmazott látta el a feladatokat. A muzeológus/intézményvezetőhelyettes és a gyűjteménykezelő szakalkalmazotti munkakör évek óta nincs betöltve.

Az alkalmazottak következő munkakörökben kerültek foglalkoztatásra:

1 fő - igazgató – muzeológus - Majoros Judit, kinevezése 2028. október 31-ig érvényes.

1 fő – történész – muzeológus - Kalina Dávid, a gazdasági ügyintézői és a gyűjteménykezelői feladatokat is ő látta el.

1 fő – múzeumpedagógus – rendezvényszervező Lipták-Domán Ágnes (2023. június 1-től gyermekgondozási szabadságon) feladatait Majoros Judit látta el

1 fő – múzeumpedagógus-gazdasági alkalmazott Hegedűsné Simka Orsolya (2022. július 1-jétől szülési szabadságon) Feladatkörét részben Kalináné Szűcs Szilvia (megbízási díjjal), részben Kalina Dávid látta el.

2 fő – pénztáros-teremőr dr. Lajcsákné Körömi Katalin, Rudolfné Varga Valéria

1 fő – takarító- karbantartó – Tóth Dávid

A Zempléni Múzeum dolgozói 2020. november 1-jétől kikerültek a közalkalmazotti foglalkoztatási körből, a 2020. évi XXXII., a kulturális intézményekben foglalkoztatottak közalkalmazotti jogviszonyának átalakulásáról szóló törvény értelmében. A jogviszony átalakítását minden dolgozó tudomásul vette, a jogviszony megszüntetésére egy munkavállaló esetében sem nem került sor. A törvény által előírt kompenzációt, a 6 %-os bérkiegészítést a fenntartó csak 2021. év vonatkozásában teljesítette, a törvény által előírt visszamenőleges, a 2020. évre vonatkozó kiegészítést az intézmény dolgozói továbbra sem kapták meg.

Az Emberi Erőforrások Minisztériumának a kulturális ágazatot érintő bérfejlesztésről szóló 682/2021. (XII.6.) Korm.rendelet alapján a kulturális ágazatban közfeladatot ellátók 20%-os béremelést kaptak - 2022. évre vonatkozóan. A bér összegét Emberi Erőforrás Támogatáskezelőtől kellett megigényelni pályázat útján. Az intézmény a támogatást, a munkavállalók a 20 %-os béremelést megkapták. A pályázattal 2023. március 31-ig kellett a támogató szerv felé elszámolni, az elszámolás megtörtént. A 2022. évi béremelés a hatása napjainkra már teljesen eltűnt, a minimálbér emelkedése „utolérte”, sőt meghaladta ezen béreket, így a különböző munkakörökben nem tudunk differenciálni, az intézményvezetőkön kívül minden alkalmazott egységesen minimál bért kap.

A Turisztikai Központban 2024. március 26-tól kezdődött meg a nyitva tartás. Szentlélekyné Kis Tünde és Kiss Zsuzsanna meghatározott idejű szerződéssel, főállású alkalmazottként biztosítják az intézmény nyitva tartását. A Szerencsi Cukormúzeum ideiglenes zárva tart, így ott jelenleg nincs

foglalkoztatva alkalmazott a nyitva tartás biztosítására. A gyűjteménygondozási és az egyéb feladatokat a Zempléni Múzeum munkatársai látják el.

A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény alapján minden múzeum köteles műtárgyvédelmi és közművelődési szakembert is foglalkoztatni. Az utóbbi kötelezettséget a múzeumpedagógus alkalmazásával teljesítettük, de a műtárgyvédelmi szakembert nem alkalmazunk, a restaurálási feladatokat egyéni megrendeléssel oldjuk meg, a műtárgyi környezetet a Herman Ottó Múzeum munkatársai ellenőrzik.

## SZAKMAI TEVÉKENYSÉG

### Gyűjteményi munka

#### Gyűjteménygyarapítás

Gyűjteményfejlesztési koncepciónk kiemeli, hogy célszerű nemcsak adományozás, hanem egyedi darabok vagy hagyatékok megvétele által is gyarapítani a gyűjteményeket, hiszen így kvalitásos, kiállítható darabok kerülnek a múzeumba.

Az országos gyűjtőterülettel rendelkező képeslevelezőlap-gyűjteményt tovább gyarapítottuk. Ebben az esztendőben 20 315 képeslappal gyarapodott a gyűjtemény – elsősorban a felajánlások által, hiszen mindössze egyetlen egy lapot vásároltunk. Csak olyan képeslapért adunk pénzt, ami nincs meg a gyűjteményben, és jelentős forrásértékkel bír. Az idén sikerült egy olyan századelős szerencsi lapot beszereznünk, ami igazán nagy ritkaságnak számít



Győr utca a telefon hálózat kiegészítője.

Német Zoltán Múzeumi igazgató.

Üdvözlét Szerencséről

A 2023-as esztendőben a gyűjteménygyarapítás a centenáriumi kiállítás megrendezését szolgálta. A Nestlétől kapott 500 ezer forintos támogatás és a saját erőforrás segítségével sok tárgyat sikerült megvásárolni. A volt gyári dolgozóktól és a szerencsi lakosoktól sok egyéb, a gyártörténettel kapcsolatos emléket kaptunk. Összességében a tárgyi gyűjtemény 118 db tárggyal gyarapodott. A gyűjtőmunkát 2024-ben is folytattuk. Célunk, hogy a csokoládétörténeti kiállításban a kölcsön anyagokat saját tulajdonú tárgyakra cserélhessük le, hogy a kiállítás a kölcsönzött tárgyak visszaadása után is fennmaradhasson.

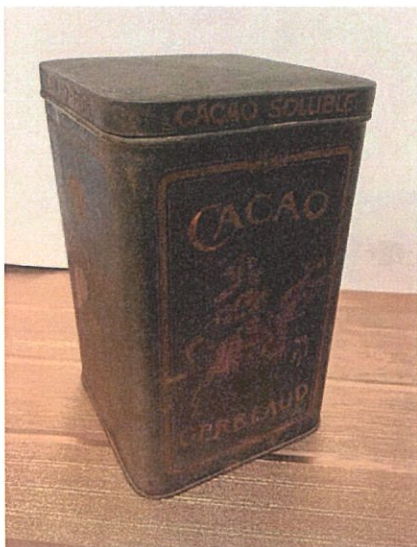
Néhány szép új szerzemény:

Egy nagyon-nagyon ritka és értékes darab: a temesvári Első Délmagyarországi Gőzcukor- és Csokoládégyár karamellás doboza a 20. század elejéről. Itt dolgozott Liechti Frigyes 1917-től, mielőtt 1923-ban Szerencsre került.



Koestlin és Grbeaud dobozok a századelőről, és a szerencsi gyár történetében is fontos szerepet játszó Stühmer cég budapesti gyártmányai a háború előttről:





Egy régóta keresett hollóházi porcelán, amit a szerencsi gyár számára készítettek:





Szaloncukros doboz az Intercsokoládé időszakából. A történetét Ilauszky Endre bácsi részletesen elmesélte a vele készült interjú során. A kislányos változata már megvolt a gyűjteményünkben, most sikerült beszerezni a párját.



A tejszínkaramella a szerencsi gyár egyik slágerterméke volt az 1930-as évektől. Ezt a csomagolást a háború után is sokáig használták:



## Gyűjteményrendezés

Korábban a közmunkaprogram segítségével nagyarányú gyűjteményrendezési munkákat tudtunk elvégezni, a képeslapgyűjteményben az egyedi sorszámmal való ellátást, és a digitális feldolgozási munkákat folytattunk. 2024-ben már ilyen jellegű tevékenységre nem jutott munkatárs.

A kötelező revíziók elvégzése sem oldható meg 2 fős szakszemélyzettel. Arra nagy figyelmet fordítunk, hogy az éves gyarapodással kapcsolatos adminisztrációt elvégezzük, de az ellenőrzésre és a revízióra csak alkalmilag - és nem a szakszemélyzet által - jut lehetőség. 2023-ban a csokoládétörténeti gyűjtemény jobb feldolgozására került a hangsúly. 2024. év elején amíg a kisebb látogatószám miatt felszabadult munkaidő megengedte, a két pénztáros-teremőr kolléga az adattár revízióján dolgozott.

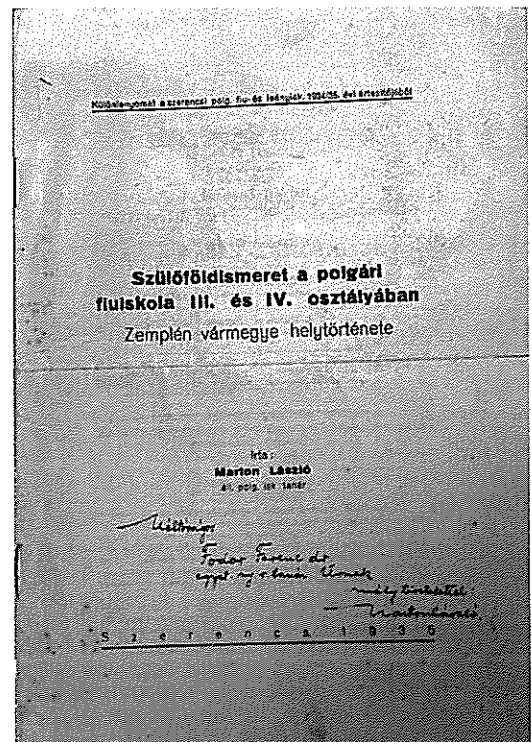
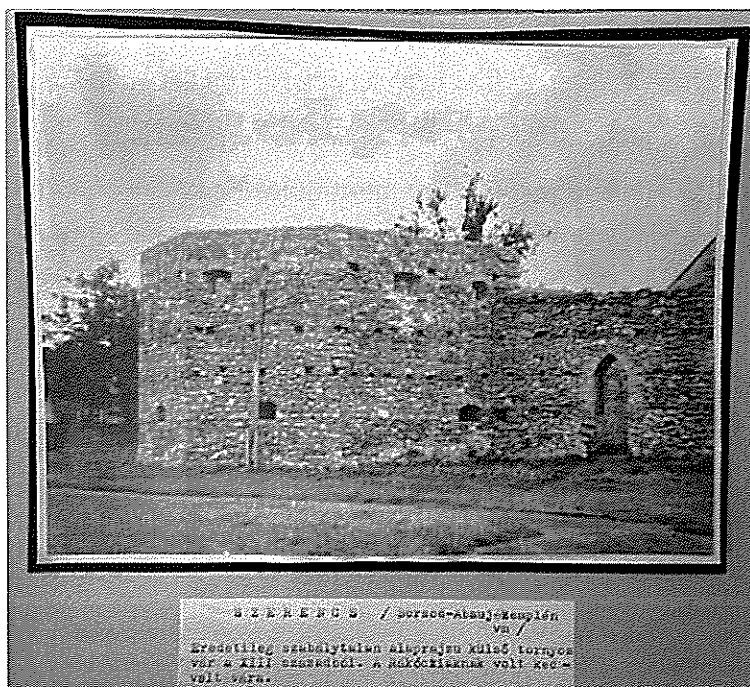
## Nyilvántartás

A Zempléni Múzeumban a nyilvántartás naprakész. Az adattári, a könyvtári és a tárgyi gyűjtemény leltárkönyvi adatainak számítógépes feldolgozása befejeződött. Gyűjteményfejlesztési koncepciónk fontos része, hogy a korábban szekrénykataszteri nyilvántartású anyagaink (képeslapgyűjtemény, ex libris gyűjtemény) egyedi nyilvántartásúvá váljanak. Ez a magas példányszám miatt számítógépes feldolgozással, és a digitalizálással egybe kötve lehetséges.

Mivel hamarosan a múzeumba bekerült két nagy dokumentumanyag (Maszler-gyűjtemény, Csáki-gyűjtemény) feldolgozását, és a Bánki Vera adományából származó több száz exlibris dúc beleltározását is el kell végezni, rendkívül problémás, hogy nincs gyűjteménykezelője az intézménynek, illetve hogy a szakalkalmazott muzeológus a gazdasági feladatok ellátásával tölti a munkaidejét.

## Adattári munka

Az adattári állomány 14 leltározott tétellel gyarapodott. A cukorgyári és csokoládégyári relikviákon kívül értékes szerzemény a vár fotója az 1940-es évekből, és érdekes tananyagot tartalmazó füzet, amelynek segítségével a környék helytörténetével ismerkedhettek meg a szerencsi diákok az 1930-as években. Külön érdekessége a dokumentumnak, hogy a szerzője, Marton László tanár dedikálta. A füzetben megemlíti a Szerencséhez kötődő Árpád-mondát.



Eredeti, forrásértékű dokumentum

Ez idáig ez a kategória nem létezett a szerencsi múzeum gyűjteményeiben, az eredeti forrásértékű anyag (helytelenül) az adattári anyagba volt besorolva. Mivel van két olyan nagy gyűjtemény, amely hamarosan leltárba kerül a múzeumban, létrehoztuk az eredeti, forrásértékű dokumentumok gyűjteményi egységét. Ide kerülnek besorolásra a Maszler-gyűjtemény, és a Csáki Istvántól átvett gyártörténeti anyag.

2024 során pályázatot nyújtottunk be az NKA Múzeumi Kollégiumához, hogy a Csáki István által összegyűjtött, és a múzeum számára megvásárlásra felajánlott anyaggal gazdagíthassuk a kollekciónkat. (A pályázat részleteiről a későbbiekben számolunk be.) A nagyértékű dokumentumanyag már 2023 év elejétől a rendelkezésünkre áll és kutatható, mivel Csáki István múzeumi letétbe helyezte mindaddig, amíg a megvásárláshoz szükségét forrást elő tudjuk teremteni.

A két nagy gyűjteménnyel olyan jellegű gyártörténeti forrásanyag került birtokunkba, amely párját ritkítja, kevés magyarországi üzemnek maradt fenn ennyire gazdag dokumentumanyaga. Ehhez fogjuk hozzárendeli a Szerencsi Cukorgyár megmaradt dokumentációját is, hiszen a Cukormúzeum által a másik nagy gyár irataiból is gazdag kollekciónak maradt ránk.

## Könyvtári munka

A múzeum könyvtára nem nyilvános, inkább gyűjtemény jellegű, de kutatókat fogad. 2023-ban a könyvtár 19 darabbal gyarapodott adományozás és cserepéldányok által, illetve oly módon, hogy a képeslapok felhasználásának egyik feltétele, hogy a megjelenő kiadványból legalább egy példányt a kiadó átadjon a múzeum könyvtára számára.

## Műtárgyvédelem

Az állományvédelem előírásait fontosnak tartjuk, ezért több pályázaton is részt vettünk, hogy a hiányosságokat csökkentjük és megfelelő műtárgyi környezetet tudjunk biztosítani:

- A NKA támogatásával fényvédő fólia került a kiállítótér ablakaira, így a kiállításokban elhelyezett tárgyak UV-védelme megoldódott.
- Az állományvédelmi pályázat keretében fiókos fémszekrényeket, savmentes papíryananyagokat,
- A Norvég Finanszírozási Alap segítségével tűzálló fémszekrényeket sikerült beszerezni.
- A 2017. évi járásszékhely múzeum számára nyújtott keretből a raktár és kiállító helyiségek hidegfényű műtárgybarát izzók beszerzése, felszereltetése történt meg.

A fejlesztések sokat javítottak a múzeum állományvédelmi helyzetén, de sajnos még mindig maradtak megoldatlan, sőt kritikus problémák. Állományvédelmi stratégiánknak megfelelően minden pályázati lehetőséget megragadunk. 2021-ben egy régi nagy elmaradást sikerült pótolni: beszereltettük a múzeum tűzvédelmi riasztó rendszerét. Ez nagy előrelépés, hiszen a múzeum műtárgyállományának jelentős része papír alapanyagú, vagy könnyen éghető anyagból készült.

Régi tervünket valósítottuk meg azzal, 2022-ben az emeleti folyosón kicseréltük a régi pozdorja szekrényeket korszerű fémszekrényekre. A megemelkedő árak miatt a pályázati összeget önrésszel is ki kellett egészítenünk.

Sajnos a minisztérium kivezette azt a gyakorlatot, hogy a járásszékhely múzeumok számára pályázati forrást biztosít a műtárgyi környezet ápolása céljából, így erre a feladatra már 3 éve nem tudunk támogatást igényelni.

### *Személyzeti helyzet*

Az intézményben a törvényi előírások ellenére nem dolgozik műtárgyvédelmi szakember, ezért külső segítséggel végeztettünk ilyen jellegű tevékenységet. A tárgyi gyűjteményben Tóth Edina megyei műtárgyvédelmi referens iránymutatása alapján elvégezzük a tárgyak tisztítását, és a raktár takarításával és átrendezésével biztonságosabb tárolási körülményeket alakítunk ki.

Restaurálási munkákat is külső szakemberrel végeztetünk, de 2024-ben erre nem jutott forrás.

### Tudományos tevékenység

A Zempléni Múzeumban dolgozó munkatársak elsődleges feladata Szerencs helytörténetének és a magyarországi édességgyártás történetének kutatása. Ezen kívül a történész-muzeológus két nagy témakörrel foglalkozik: a képes levelezőlap kultúrtörténetével és Zemplén vármegye társadalomtörténetével.

2023-ban a szerencsi csokoládégyártás történetével kapcsolatosan végeztünk kutatást, melynek eredményeit felhasználtuk a centenáriumi kiállításához, és publikáltuk „A szerencsi csokoládégyártás 100 éve” című kötetben.

2024-ben a Rákócziak- Egy nagy dinasztia születése című állandó kiállítás új részének elméleti előkészítése céljából történt kutatás. Ennek eredménye a kiállításban, és az új kiállítási vezetőben lesz megjelenítve.

### Kutatói szolgálat

A Zempléni Múzeum képeslapgyűjteménye iránt az internetes kutathatóság által nem csökkent, hanem inkább jelentősen emelkedett az érdeklődés. A hungaricana.hu nevű közgyűjteményi portál egyik legnépszerűbb része a Képcsarnok, ahol az ott található képeslapanyag nagy részét a Zempléni Múzeum gyűjteménye adja. A lapokat nagyon sok kiadványba kérik közlésre, és ebből az intézménynek rendszeres bevétele származik. A múzeum személyesen is fogad kutatókat és a

képeslapgyűjtemény felhasználása iránt érdeklődőket, valamint az internetes szolgáltatással is támogatja a kutatók munkáját.

2024-ben 75 alkalommal igényeltek a magyarországi és a határokon túli kutatók és egyéb felhasználók digitalizált képet és felhasználási engedélyt az intézménytől. Ebből 774 700 Ft bevétel keletkezett. Az ezzel kapcsolatos adminisztráció (levelezés, engedélykiadás, számlázás) a muzeológus kolléga munkaköréhez tartozik.

### Tudományos kutatás és publikációk

Majoros Judit a következő munkákat készítette el:

#### Tanulmányok

- Rákóczi Zsigmond síremléke (kéziratban)
- Szerencs és a Rákócziak – kiállítási vezető kézírata

#### Előadások

- Az édesipar újraindítása Trianon után - A Szerencsi Csokoládégyár megalapítása és első évtizedei (elhangzott a Trianoni Békediktátum máig tartó hatásai című konferencián 2024. március 2-án Tokajban)
- A szerencsi Zempléni Múzeum múzeumpedagógiai tevékenysége (elhangzott a szerencsi Bolyai János Katolikus Általános Iskola tanáraival megrendezett műhelybeszélgetésen 2024. október 9-én)



## KÖZMŰVELŐDÉSI ÉS KÖZÖNSÉGGKAPCSOLATI TEVÉKENYSÉG

### Kiállítások

#### A Zempléni Múzeum állandó kiállításai:

- A képeslap világa (megnyílt: 2012. június 15.)
- Fery Antal ex librisei (megnyílt: 1993., felújítva: 2002)
- Rákócziak – Egy nagy dinasztia születése (megnyílt: 2020., fejlesztve 2021-ben)
- Édes évek – A szerencsi csokoládégyártás 100 éve (1923-2023) (megnyílt: 2023. június 8-án)



A képeslapgyűjteményt „A képeslap világa” című kiállítás mutatja be, mely 2012. június 15-én nyílt meg az Alfa-program támogatásával. Az ex libris anyagot a műfaj egyik legjelesebb képviselője, a szerencsi származású Fery Antal munkái által tárjuk a látogatók elé, a tárlatot 2004-ben rendeztük újra. A képeslapokat bemutató tárlat korszerű, új, modern szemléletű volt a megrendezésének idején. Sajnos azóta sok technikai eszköz elavult vagy elromlott, ezért a tárlat felújításra szorul. Egy új eszköz, egy szelfigép került be a kiállításba. Ennek népszerűsége mutatja, hogy bár alapvetően nem kell átalakítani a bemutatót, de néhány új, modern eszközzel érdemes megfrissíteni. Ezzel a látogató élmény jelentősen fokozható.

A Fery Antal ex librisei című állandó kiállítás terme és a kiállítási installáció műszaki felújításra szorult. A művész halálának 30. évfordulójára emlékezve különös figyelmet szentelnünk e kiállításnak az idén. Megtörtént a kiállítás műszaki felújítása, így immár ismét méltó módon emlékezünk a Szerencs szülöttéről, az exlibris műfaj nagymesteréről.

A történeti állandó kiállítás egy több évig tartó projekt keretében megújult, de még nem fejeződött be teljes egészében. A Rákócziak - Egy nagy dinasztia születése című kiállításunk csak a témáját tekintve hasonló az előző, a Rákóczi Zsigmond és kora című kiállításához. Az új kiállításnak is az „őreg” Rákóczi a központi alakja, de nagyobb kitekintést nyújt a család későbbi történetére, és Szerencs és a nagy dinasztia kapcsolatára. Mivel a 3. ütem megvalósítására már csak nagyon csekély összeget kaptunk, ezért a 3. terem egy része (a függöny háta mögötti rész) még befejezésre vár. 2024. év folyamán - részben - sikeresen pályáztunk a Nemzeti Kulturális Alaphoz a kiállítási egység megvalósítása céljából. A megpályázott összeg felét sem kaptuk meg, az kuratórium 800 000 Ft támogatást ítél meg. Így elég nagy fejtörést okoz a pályázati cél megvalósítása, de igyekszünk minél többet megvalósítani, és befejezni ezt a kiállítási egységet is 2025-ben.

Az NKA Génius-z-programjának és a Szerencs város Önkormányzatának támogatásából megvalósult a szerencsi csokoládégyártás 100. évfordulójára készült kiállítás., amely szép látogatottságot és jó visszajelzéseket hozott, a vendégek kedvelik a témát és a megvalósítás módját.

A négy állandó kiállítás teljesen betölti a múzeum minden kiállítói terét, így időszakos kiállítások megrendezésére jelenleg nincs lehetőség. Az időszakos kiállítások megrendezése jelentős költségekkel járt, amelyek forrását a pályázati lehetőségek beszűkülésével egyre nehezebb volt biztosítani. Az időszaki kiállításokra szánt tér állandó kiállítássá alakításáról a döntés indokoltnak látszik, mert a csokoládétörténeti kiállítást sokkal jobban kedvelik a látogatók, mint bármely előtte lévő időszakos tárlatot. Időszakos kiállításokat ezentúl külső helyszíneken: más intézményekben, iskolákban tervezünk megrendezni.

A látogatók száma 2019 és 2024 között

|      |                           |              |           |
|------|---------------------------|--------------|-----------|
| 2019 | Összes látogató száma:    | <b>14039</b> | <b>fő</b> |
|      | A diákok száma:           | 5412         | fő        |
|      | Fizető látogatók száma:   | 5827         | fő        |
|      | Ingyenes látogatók száma: | 8212         | fő        |
| 2020 | Összes látogató száma:    | <b>6839</b>  | <b>fő</b> |
|      | A diákok száma:           | 1917         | fő        |
|      | Fizető látogatók száma:   | 3947         | fő        |
|      | Ingyenes látogatók száma: | 2892         | fő        |
| 2021 | Összes látogató száma:    | <b>8065</b>  | <b>fő</b> |
|      | A diákok száma:           | 3284         | fő        |
|      | Fizető látogatók száma:   | 4230         | fő        |
|      | Ingyenes látogatók száma: | 3835         | fő        |
| 2022 | Összes látogató száma:    | <b>11057</b> | <b>fő</b> |
|      | A diákok száma:           | 1654         | fő        |
|      | Fizető látogatók száma:   | 7197         | fő        |
|      | Ingyenes látogatók száma: | 3860         | fő        |

|      |                                |                     |                 |         |
|------|--------------------------------|---------------------|-----------------|---------|
| 2023 | Összes látogató száma:         |                     | <b>13920 fő</b> |         |
|      | A diákok száma:                |                     | 3886 fő         |         |
|      | Összes fizető látogatók száma: |                     | 7502 fő         |         |
|      | Ebből:                         | Zempléni Múzeum     |                 | 4974 fő |
|      |                                | Turisztikai Központ |                 | 2528 fő |
|      | Ingyenes látogatók száma:      |                     | 5418 fő         |         |

|      |                                |                     |                 |         |
|------|--------------------------------|---------------------|-----------------|---------|
| 2024 | Összes látogató száma:         |                     | <b>13993 fő</b> |         |
|      | A diákok száma:                |                     | 5562 fő         |         |
|      | Összes fizető látogatók száma: |                     | 8532 fő         |         |
|      | Ebből:                         | Zempléni Múzeum     |                 | 6006 fő |
|      |                                | Turisztikai Központ |                 | 2839 fő |
|      | Ingyenes látogatók száma:      |                     | 5361 fő         |         |

A látogatási adatokat elemezve megfigyelhető, hogy 6 év után sikerült elérni, sőt kicsivel meghaladni a Covid előtt 2019. évi szintet. Tettük ezt úgy, hogy általános tendencia a múzeumok iránti érdeklődés csökkenése – főként az iskolai diákcsoportok részéről. A centenáriumi kiállítás továbbra is sok látogatót vonz. 2024-ben a Zempléni Múzeumban 6 812 899 Ft. a Turisztikai Központban 3 152 800 Ft jegyár-bevételt értünk el.

## Rendezvények

A 2024-ben is megrendeztük azon rendezvényeinket, amelyeket kedvel és megszokott a közönségünk.

2024. április 17-én rendeztük meg a Rákóczi-vár lovagtermében Fery Antal (1918-1994), szerencsi származású grafikusművész legjobb fametszeteit tartalmazó könyvének bemutatóját



A „Válogatás Fery Antal fametszeteiből” címet viselő könyvben aktív szerepet vállalt Horváth Hilda művészettörténész, az Iparművészeti Múzeum főosztályvezetője és Kiss István könyvművész, akik szintén jelen voltak a bemutatón. Horváth Hilda a művészt méltatta, akit Európa szerte az egyik legnagyobb fametszőnek tart. Kiss István elmondta, hogy igyekezett a mestertől olyan fametszeteket összeválogatni a könyvbe, amiből az olvasó egyfajta képet kap Fery Antalról. Hangsúlyozta, hogy az alkotói alázat és fegyelem, amivel a művész fába véste elképzeléseit mára kihalóban van. A könyv szerkesztésében aktív szerepet vállalt még a művész lánya, Bánki Veronika műfordító, aki videóüzenetben köszöntötte a rendezvény résztvevőit. A bemutató után kötetlen beszélgetés volt, a megjelentek megtekinthették és meg is vásárolhatták a könyvet.



Minden esztendőben egyik legsikeresebb rendezvény a **Múzeumok éjszakájához** kapcsolódik, amelyet 2022-ben a Művelődési Központ és Könyvtárral közösen rendeztünk meg.

## HÁROM RENDEZVÉNY RANDEVÚJA

A SZERENCSI RÁKÓCZI-VÁRBAN 2024. JÚNIUS 22-ÉN, SZOMBATON

|                               |                                             |                                                    |
|-------------------------------|---------------------------------------------|----------------------------------------------------|
| <b>MÚZEUMOK<br/>ÉJSZAKÁJA</b> | <b>IV. SZENT<br/>IVÁN NAPI<br/>VIGASSÁG</b> | <b>XXVII. ORSZÁGOS<br/>TÁROGATÓS<br/>TALÁLKOZÓ</b> |
|-------------------------------|---------------------------------------------|----------------------------------------------------|

16:30 MASZK BÁBSZÍNHÁZ Szamárcsel - élőszereplős játék óriásbábokkal

18:00 KARÁDY ISTVÁN zenés műsora

19:30 DAMU RENÁTA és KÓNYAI TIBOR „Nagy utazás” Voice & Piano koncert

20:30 TŰZGYÚJTÁS

21:00 TŰZZSONGLÓR bemutató

22:00 VÁRUDVARI MULATOZÁS

Gyermekprogramok, ügyességi játékok, grillezés, tárogatós muzsika, borozgatás, beszélgetés éjszakába nyúlóan.

**A ZEMPLÉNI MÚZEUM  
23 ÓRÁIG NYITVA TART!**

SZERVEZŐK: ZEMPLÉNI MÚZEUM, RÁKÓCZI TÁROGATÓ EGYESÜLET,  
SZERENCSI MŰVELŐDÉSI KÖZPONT ÉS KÖNYVTÁR

Vidám gyermekprogram, jazz koncert és tűzzsonlőrök szórakoztatták a közönséget a jó hangulatú nyári estén.



2024. június 25-én nyitotta meg Majoros Judit, igazgató a Nyíregyháza- Sóstói Múzeumfaluban megrendezett „Legyen édes Sóstó!” című kiállítást, amelyen a Zempléni Múzeumból kölcsönzött anyagot is megtekinthették a látogatók.



2024. szeptember 21-én a kassai Kelet-Szlovákiai Múzeum nagyszabású fesztivált rendezett II. Rákóczi Ferenc és Hessen-Reinsfeldi Sarolta Amália hercegnő házasságkötésének 300. évfordulója alkalmából. A szervezők a Zempléni Múzeumot meghívták a rendezvényre, sőt ingyenes buszt biztosítottak az érdeklődők számára.



## MÚZEUMPEDAGÓGIAI TEVÉKENYSÉG

Sajnos 2020- 2021-ben a világiárvány miatt csak nagyon korlátozottan tudtunk múzeumpedagógiai foglalkozásokat tartani. 2022 végén és 2023 tavaszán a fűtetlen épület okozott problémát. Az energiaárak elszabadulása miatt a fenntartó önkormányzat szigorú takarékosagra kényszerült, és a múzeum épületét csak olyan szinten fűtötte, hogy a műtárgyak ne kerüljenek veszélybe. Ez 12- 15 °C-ot jelent, amely hőmérséklet nem elegendő ahhoz, hogy gyermekcsoportok foglalkozáson vehessen részt a múzeumban. 2024-ben évkezdeten ismét szünetelt a fűtés, de szerencsére az őszi- téli időszakban már üzemelt, így újra tudtunk gyermekcsoportokat fogadni a múzeumban. Ugyanakkor a körülmények bizonytalansága negatívan hat a pedagógusokra, nem tudnak tervezni, és sokszor inkább lemondanak a múzeumba tervezett programok szervezéséről. Inkább a budapesti nagy múzeumokat választják, mert ott bizonyosan folyamatos a működés.

Ezt a tendenciát igyekszünk megtörni, és jó kapcsolatokat ápolni a város pedagógus közösségeivel. Ennek keretében láttuk vendégül 2024. október 8-án a Bolyai János Katolikus Általános Iskola történelemtanárai egy műhelybeszélgetésre.

A találkozóról a következő bejegyzést olvashattuk az iskola Facebook oldalán:

„A tapasztalatokon alapuló, személyes élményeken keresztül megvalósuló tanulás elmélyültebb tudást eredményez. Mindezt szemmel tartva iskolánk hét történelem szakos pedagógusa ellátogatott a Zempléni Múzeumba, hogy feltérképezzék, hogyan tudják a kiállításokat, a múzeumpedagógiai foglalkozásokat beépíteni a tanítási óráikba, a projektmunkákba. Segítségükre volt Majoros Judit, a Zempléni Múzeum igazgatónője, aki egykori történelemtanárként testközelből tudott jó gyakorlatokat adni a múzeumpedagógia hatékony felhasználásához. Köszönjük a lelkes munkáját, a tájékoztatóját, a szakmai beszélgetést!

A múlt megismerésében biztatunk mindenkit, hogy használják ki a múzeumok lehetőségeit!”



Nemcsak a tanárok, a szerencsi iskolák diákjai is gyakori látogatói a múzeumi foglalkozásoknak.



## PÁLYÁZATOK

2024-ben a pályázatok tekintetében sok adminisztrációs munka hárult a Zempléni Múzeum igazgatójára, hiszen az előző évek pályázataival el kellett számolni, illetve új pályázatokat is be kellett nyújtani a folyamatos szakmai munka fenntartásának érdekében.

### Pályázati elszámolások

Megvalósult pályázatok, amelyek 2024- évben volt az elszámolási időszaka:

- I. NKA Magyar Génius Program  
Állandó kiállítás előkészítése  
Pályázati azonosító: 650131/00027*

A Zempléni Múzeum 2021. év végén pályázatot nyújtott be a Magyar Génius programhoz Az ÉDES ÉVEK” című állandó kiállítás előkészítése céljából, amely kedvező elbírálásban részesült.

Pályázott összeg: 6 570 000 Ft

Elnyert támogatás: 6 570 000 Ft

A program célja:

2023-ban volt a szerencsi csokoládégyártás megindulásának 100. évfordulója, ennek megünneplésére különös gonddal készültünk. A tudományos kutatás és a kiadványok mellett egy új állandó kiállítás megnyitásánál aligha találhat adekvátabb módot múzeumunk a méltó megemlékezésre.

A program során megvalósított tevékenységek:

- a szakmai tervek elkészítése, kiadványok előkészítése
- a kiállítás részletes szakmai koncepciójának kidolgozása
- kiállítási forgatókönyv elkészítése
- a tervezett fejlesztésre vonatkozó dokumentumok: a közösségi, közművelődési és gazdasági hatásokat bemutató hatástanulmány, marketingterv, közönséghasznosítási, múzeumpedagógiai és kommunikációs terv átdolgozása
- a kiállítás múzeumpedagógiai programjának tartalmi és módszertani tervének kidolgozása
- kiállítási kiadványok (kiállításvezető, múzeumpedagógiai kiadványok) szövegének megírása, a kiadványok előkészítése

- látvány- és kivitelezési tervek elkészítése
- a pengefalak tervezése és kivitelezése
- a kiállítási bútorzat beszerzése
- a falra ragasztott tablók szerkesztése, nyomtatása és installálása
- az interaktivitást biztosító technikai eszközök beszerzése és programozása
- multimédiás eszközök beszerzése és tartalommal való ellátása
- a kiállítás berendezése

## *II. NKA Magyar Génius Program*

*Tudományos kutatási tevékenység megvalósítása a szerencsi Zempléni Múzeumban*

*Pályázati azonosító: 650132/00027*

A Zempléni Múzeum pályázatot nyújtott be a Magyar Génius programhoz kutatói tudományos tevékenységre.

A pályázott összege: 8 000 000 Ft.

Elnyert támogatás: 8 000 000 Ft.

A szerencsi Zempléni Múzeum két kutatási témára nyújtott be pályázatot 2021-ben:

*1. téma: „Édes évek Szerencsen”*

A kutató neve: Majoros Judit, történész-muzeológus, múzeumigazgató

*2. (módosított) téma: Fery Antal művészete*

A kutató neve: Horváth Hilda, művészettörténész

Majoros Judit, történész-muzeológus, múzeumigazgató

Kiss István, grafikusművész

A Zempléni Múzeum mindkét pályázathoz határidőben benyújtotta a szükséges szakmai és pénzügyi beszámolókat. A Nemzeti Kulturális Alap a benyújtott dokumentumokat megvizsgálta, a pályázati elszámolást elfogadta, a pályázatokat lezártak minősítette.

Talán nem felesleges arra sem felhívni a figyelmet, hogy a Zempléni Múzeum a tevékenysége során számos, különböző pályázatot bonyolított le (Európai Unió, Interreg, NKA, minisztériumi). Egyetlen

olyan pályázatunk sem volt, amelynek ne fogadták volna el a beszámolóját, soha nem állapítottak meg szabálytalanságot. Pályázataink lebonyolításához nem alkalmazunk külsős cégeket, a szakmai és a pénzügyi lebonyolítást, és a pályázati adminisztrációt is saját magunk végezzük. Minden pályázati összeget maximálisan felhasználtunk, és egyszer sem köteleztek minket támogatási összeg visszafizetésre.

## Új pályázatok

2024-ben a következő pályázatokat nyújtottuk be:

### 1. Nemzeti Kulturális Alap Múzeumi Kollégium

A PÁLYÁZAT CÍME, TÉMÁJA: Egy nagy dinasztia születése, a Rákócziak – Rákóczi Zsigmond temetkezési helye

IGÉNYELT TÁMOGATÁS ÖSSZEGE: 1 800 000 Ft

A MEGÍTÉLT TÁMOGATÁS ÖSSZEGE: 800 000 Ft

A Zempléni Múzeum egyik legnépszerűbb állandó kiállítása, amely Szerencs és a Rákócziak kapcsolatát mutatja be, 2021 óta ismerteti meg a látogatókat a neves família felemelkedésének történetével.

A kiállító tér 3 külön egységből áll. Az első teremben a Rákócziak mint katonák jelennek meg előttünk, felidézve a legnagyobb hadi sikereket: a szikszói diadalt és szerencs ostromát. A második szoba az életmódról, a viseletek bemutatásáról szól, és a rákócziak mecénási tevékenységére is felhívja a figyelmet, pl. megismerteti a vizsolyi biblia kiadásának körülményeivel. A 3. teremben a rákócziak politikai tevékenységére helyeztük a fő hangsúlyt. Itt több eredeti dokumentumot: pl. Rákóczi Zsigmond által kibocsátott székely lófővé kinevező oklevelet és egy II. Rákóczi Ferenc által a szabadságküzdelem idején küldött levelet is bemutatunk.

A terem úgy lett kialakítva, hogy egy függőnyt tartó szerkezettel több részre osztottuk a teret, de eddig – főként anyagi okok miatt - a függöny mögötti rész még nem került berendezésre, pedig fontos szerepet szánunk annak a területnek is: ott szeretnénk felidézni Rákóczi Zsigmond temetkezési helyét.

Szerencs egy különleges hely a Rákóczi család - és az egész magyar nemzet történetében – mert várának falai között született egy Rákóczi, aki később erdélyi fejedelem lett (I. Rákóczi György) és

templomának kriptájában pedig el van temetve egy Rákóczi, aki Erdély fejedelmi címét viselte (Rákóczi Zsigmond).

Szerencs tehát születési hely és temetkezési hely – és ez eddig nem kapott olyan hangsúlyt sem a mi kiállításainkban, sem pedig a magyar emberek tudatában, amelyet megérdemelne.

Az új kiállításunkkal erre a két - megítélésünk szerint nagyon fontos tényre – szeretnénk nagyobb figyelmet irányítani. A 2. szoba enteriőrjében elhelyezünk egy bölcsőt, melynek célja, hogy kiemeljük: jelenleg egy olyan épületben tartózkodik a látogató, ahol több neves Rákóczi, pl. az egyik híres fejedelem, I. Rákóczi György született. a 3. terem függöny háta mögötti részében pedig felidézzük a református templomban lévő végső nyughelyet egy új kiállítási egység segítségével. Ezáltal kiemeljük, hogy Szerencs nemcsak születési, hanem temetkezési hely is, mégpedig egy olyan hely, ahol nemcsak tudjuk, hogy valamikor itt voltak elhelyezve, hanem ezek a földi maradványok ténylegesen fennmaradtak.

A 3. szoba az eredeti dokumentumok műtárgyvédelmi szempontjai miatt jelenleg csak nagyon csekély fényvel van megvilágítva, amely csak mozgásérzékelő hatására kapcsolódik fel. A függöny mögötti részben is megőrizzük ezt a sötét, rejtelmes hangulatot. a teljesen elsötétített részben csak jelző fényeket, illetve hátulról megvilágított fényképeket használunk. itt helyezzük el pl. a templomban lévő tumba fedlapjának másolatát és különböző képeket, tablót.

Az új kiállítási egységet azért tartjuk szükségesnek berendezni, mert a látogatóink többsége nem jut el a református templomba, a kriptá megtekintésére pedig nagyon korlátozottak a lehetőségek.

A fejlesztéssel végre befejeződhet múzeumunk állandó kiállításának megvalósítása, ezáltal válhat teljessé a látogatói élmény.

A kiállítás kivitelezési munkái 2025-ben fognak lezajlani.



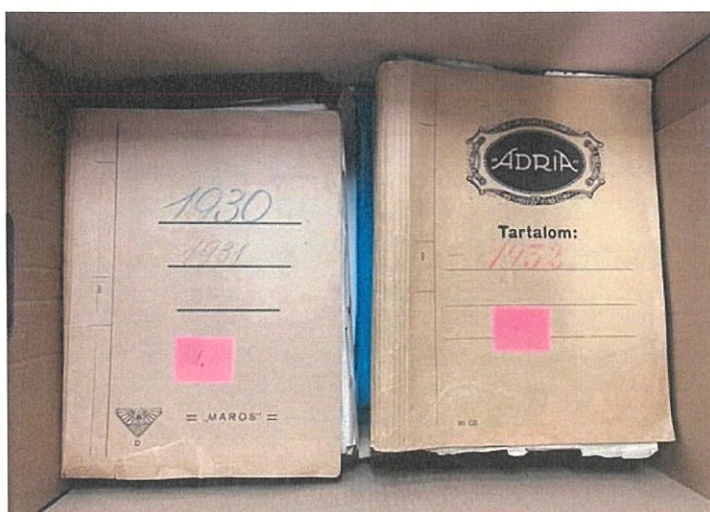
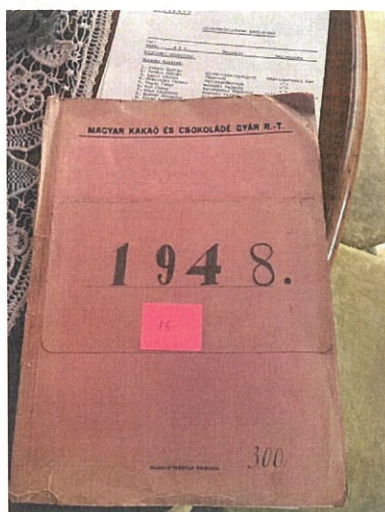
## 2. Nemzeti Kulturális Alap Múzeumi Kollégium

A PÁLYÁZAT CÍME, TÉMÁJA: Ipartörténeti dokumentumgyűjtemény megvásárlása

IGÉNYELT TÁMOGATÁS ÖSSZEGE: 1 300 000 Ft

A MEGÍTÉLT TÁMOGATÁS ÖSSZEGE: 600 000 Ft

Csáki István kollekcója, amely a gyár két világháború közötti dokumentumait tartalmazza. A rendkívüli jelentőségű, nagy információértékkel bíró anyag többségében a Magyar Kakaó és Csokoládégyár Rt. budapesti központja és a szerencsi gyár közötti kommunikációt tartalmazza. A budapesti székhelyű részvénytársaság igazgató tanácsa és annak adminisztrációja a Zrínyi utcai központban működött, onnan irányították a cég gyárait, az 1925-ig működő debreceni cukorkagyárat, és az 1923-tól újonnan felállított szerencsi csokoládégyárat. A budapesti központ épületét a II. világháború idején bombatalálat érte, az ott található irattár megsemmisült. Ezért van nagy jelentősége annak, hogy Szerencsen ez a dokumentáció fennmaradt. Érdekes és szerencsés, hogy az iratanyagot az 1948-as államosítás után nem semmisítették meg, hanem tovább őrizték. Az gyár fennállásának 50. évfordulóján átnézték, és néhány dokumentumot felhasználtak a jubileumi kiállításban, ekkor kerültek 1973-ban készült matricák néhány értékes, eredeti dokumentumra. A jubileumi kötet megírásakor ezt, a többnyire német nyelvű anyagot nem használták fel, a szocialista korszak viszonyai között érthető, hogy a kötet összeállításával megbízott újságíró az 1945 előtti fejlődés nem igazán érdekelte. A privatizáció után a Nestlé, az új tulajdonos vezetősége úgy döntött, hogy kiürítik a régi irattárat, és nem őrzik tovább a gyár régi dokumentumait. Arról nincs információ, hogy a levéltár munkatársai átnézték volna az anyagot a selejtezés előtt, melynek során sok irat került ki a gyár épületeiből. Az utasítás szerint a MÉH-telepre kellett szállítani az iratanyagot papírhulladékként, de szerencsére az anyag egy része nem került megsemmisítésre. Csáki István - az elmondása szerint - magánkézből vásárolta és gyűjtötte össze az anyagot.



A gyűjtemény 15 kor és téma szerinti egységben 1553 dokumentumtételből, 2531 oldalból áll. Legértékesebb része a 1920-as, 30-as évek személyzeti anyaga, amelyből jól nyomon követhető a gyár tiszti karának kialakulása és fejlődése. Az 1930-as évektől (sajnos hiányosan, tehát nem minden évből) a budapesti központ és a szerencsi gyár levelezését tartalmazzák a dossziék. Mivel Liechti Frigyes svájci származású volt, ezért a kommunikáció nyelve a német volt. Egy idő után már jellemzővé vált, hogy magyarul írtak neki, de ő mindvégig németül válaszolt. Kiemelkedően fontos része az anyagnak az 1941 és 1948 közötti része, hiszen a háborús évekről szinte nincs is más forrásunk. Ezek a dokumentumok viszont nemcsak a gyár, hanem a város és térség háború alatti történéseinek is fontos forrásai, pl Liechti egy saját kézzel gépelt, több oldalas levélben írja le Szerencs ostromát és megszállását 1944 decemberében. A háború utáni időszak dossziéi is nagyon informatívak, a 70-80-as évekből a személyzeti anyag maradt fenn.

A gyűjteményt a tulajdonos a Zempléni Múzeumszámára átadta tartós letétként, és kifejezte az eladási szándékát. Az eladó a vételárát 1.300.000 Ft-ban határozta meg. A gyűjtemény előzetes felmérését és összeírását a múzeum munkatársai végezték el. Az anyag fontos forrásul szolgált mind a centenáriumi kiállítás, mind pedig az elkészült kötet számára. Szakmai véleményünk szerint, a Csáki István által összegyűjtött gyártörténeti dokumentumanyag van annyira értékes és informatív, hogy megérdemelje a közgyűjteményi védelmet. Szerencset a gyárai tették egy korábban súlyos gazdasági válsággal küzdő térség prosperáló központjává. A Zempléni Múzeum egyik deklarált feladata a szerencsi gyárakkal kapcsolatos gyűjtemények gyarapítása és gondozása, és a gyártörténet kutatása. Így a gyűjteménygyarapítási koncepciónkba szervesen illeszkedik ennek a dokumentumgyűjteménynek a megszerzése.

2024 decemberében az NKA-tól kapott támogatásból kifizettük a vételár egy részét, 600 000 Ft-ot. A tulajdonossal megegyeztünk, hogy a teljes vételár kifizetéséig a gyűjtemény egy része múzeumi letétben marad.

## **KÖZÖNSÉGGKAPCSOLAT, MÉDIA**

A 2023. évben nagy médiaérdeklődés nyilvánult meg a Zempléni Múzeum és a Turisztikai Központ irányában, több alkalommal megjelentünk az országos médiában. Az országos és a helyi média kiemelten foglalkozott a centenáriumi évet elindító sajtótájékoztatóval, a kiállítás megnyitásával és a könyvbemutatóval. A 2024. év ebből a szempontból kicsit csendesebb volt. Nagyon érződik a múzeum kommunikáción, hogy erre a területre már nagyon kevés energia jut a munkatársak részéről.

## A Szerencsi Cukormúzeum

A Szerencsi Cukorgyár 1989-ben nagyszabású ünnepséggel emlékezett meg a gyár fennállásának 100. évfordulójáról. A centenárium alkalmából elhatározták egy gyártörténeti múzeum létrehozását. Salánki István nyugdíjas főmérnök és Farkas István gondnok, volt múzeumi dolgozó irányításával a gyári közösség összegyűjtötte az üzem történetével kapcsolatos dokumentumokat, fényképeket, okleveleket, érdekes tárgyakat. A múzeum alapításában az említetteken kívül fontos szerepe volt Pál György akkori igazgatónak, aki a működéshez szükséges anyagi feltételeket az általa irányított cukorgyár segítségével biztosította. Ekkor hozták létre a Szerencsi Cukorgyár Üzemtörténeti Kiállítása és Nemzetközi Cukorgyűjtemény nevű intézményt, amely minisztériumi működési engedélyt kapott. A múzeum színhelyéül a volt fináncraktára épületét választották, amelyet 1988-ban önkéntes munkával alakítottak át e célra. A szépen felújított épületben 1989. augusztus 17-én nyílt meg a gyártörténeti kiállítás, és az üzem hivatalos bejegyzésének 100. évfordulójának napján elkezdte működését a múzeum. Ide kerültek a világ minden tájáról összegyűjtött cukorminták is, amelyet 1987-től kezdtek gyűjteni. Az oktatóteremben a múzeum látogatói megismerkedhettek a gyártási folyamat lényegével, és a gyár történetének legfontosabb állomásaival.

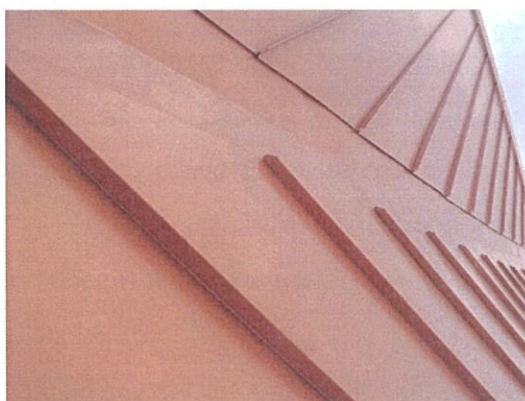
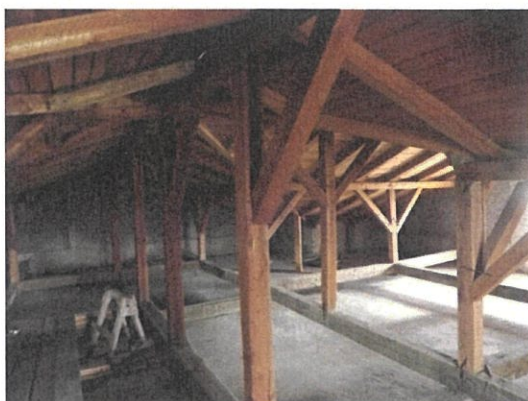
A Szerencsi Cukorgyár 100. évfordulójára alapított üzemtörténeti kiállítás és nemzetközi cukorminta gyűjtemény sokáig egyszemélyes múzeumként működött, fenntartója a Cukorgyár volt. Vezetője és működtetője a múzeualapító cukorgyári mérnök, Salánki István (Pro Urbe díjas) volt. (Sajnos 2014-ben elhunyt.)

Többszöri átszervezés és tulajdonosváltás után a Szerencsi Cukorgyár 2008-ban bezárt, épületeit lebontották. A Cukormúzeum épülete megmaradt, fenntartója Szerencs Város Önkormányzata lett. 2008–2013 között a Művelődési Ház tagintézményeként működött. 2013-ban a megyei szervezetből kivált Zempléni Múzeum Szerencs Város Önkormányzathoz került. Ekkor hozzá kapcsolták, hozzá a Gyártörténeti Kiállítást. A múzeum kezdeményezte, hogy a hosszú és bonyolult névhasználatot egyszerűsítsék, így a minisztérium engedéllyel az intézmény hivatalos neve Szerencsi Cukormúzeum lett.

Az átvett intézmény legnagyobb problémáját épületének műszaki állapota okozta. A fűtetlen vizes épületben a cukorminta gyűjtemény gyors romlásnak indult, a cukor elolvadt, a csomagoló anyagok kor megpenészedtek, de a papír alapanyagú fényképek, térképek dokumentumok is veszélyben voltak.

Az épületet 2014-ben és 2015-ben a Kubinyi Ágoston Programban elnyert múzeumszakmai támogatásokból az Önkormányzat elkezdte felújítani, de a támogatási összeg nagysága csak részmegoldásokat engedélyezett.

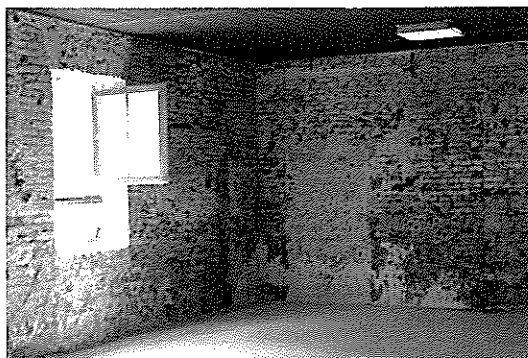
A megvalósítást nehezítette, hogy az épülettel kapcsolatosan nem várt műszaki problémák merültek fel. A munkálatok során a lebontásra került a múzeum összes kiállítása, az épületet kiürítették, a kiállítások anyaga és a gyűjtemények ideiglenes raktárban lettek elhelyezve. Az épületbe új közművek bekötésére került sor, a víz- és szennyvízvezeték új csatlakozásait kialakították. Cserére került a tetőzet héjazata, és megerősítették az ácsszerkezetet.



Az épület főfalainak utólagos vízszigetelését is elvégezték falátvágási technológiával.



A főfalakról a penészes, átázott vakolatot eltávolították, és páraáteresztő vakolat került a helyükre.



2015 után a múzeumfejlesztés megakadt, az építési felújítások félbemaradtak

Az épületben 2018-ig korlátozott nyitva tartással próbáltuk az intézményt működtetni, de felújítások miatt és állagvédelmi szempontból az épületet teljesen ki kellett üríteni. Jelenleg Szerencsi Cukormúzeum épülete azóta üresen áll. Ismereteink szerint Szerencs Város Önkormányzata nyújtott be pályázatot az épület felújítására, de sem a pályázat benyújtásáról, sem a további sorsáról intézményünk nem kapott tájékoztatást.

Az épület legnagyobb műszaki gondját továbbra is a vizes környezet okozza. Alulról a padlózatot át nedvesedik, egyes helyeken most is jól látható a nedveség, só, salétrom kiválás. A közműhálózatról az egyes részei működnek, áram és víz van benne, de a fűtés teljesen megoldatlan. Ilyen körülmények közé műtárgyakat elhelyezni nem szabad, és kiállítás építésére sincs mód az épület jelenlegi műszaki állapotában.

A Zempléni Múzeum, mint anyaintézmény munkatársai rendszeresen ellenőrzik az épületet. A hozzá tartozó kertben nyírják a fűvet és karbantartják a növényzetet. A látogatások alkalmával ablakokat is nyitnak, így tavasztól őszig rendszeresen átszellőzik az épület.

### **Gyűjteménygyarapítás, nyilvántartás, hozzáférés**

A Cukormúzeum gyűjteménye lezárt, nem gyarapodó gyűjtemény. A múzeum 1989-es megnyitásakor létrejövő kiállításban szerepelt minden anyag, raktár nem volt. Két nagy gyűjteményi egysége volt egykor a gyártörténeti tárgy-, fotó- és dokumentumgyűjtemény, és a cukorminta (cukorsüveg) gyűjtemény. Az egykori cukorminta-gyűjtemény nem volt leltározva, és az anyag romlandó természete okán jelentős része károsodott. A gyűjtemény minden olyan része, amelynek tárolása nem jelentett kockázatot az egyéb műtárgyak számára, átkerült a Zempléni Múzeum raktárába, a Rákóczi-vár emeleti helyiségeibe.

A gyűjtemény adatai a 2024. évre vonatkozó statisztikai adatszolgáltatás alapján:

1508 db ipar- és technikátörténeti tárgy,

783 db dokumentum,

265 db archív forrásértékű eredeti fotó, továbbá videó- és hangfelvételek.

A tárgyinak gyűjteménybe sorolt anyag nagyrésze is dokumentum jellegű: a gyárról, a szociális intézményekről, üzemi szervezetekről, cukoripari fiatalok szakmai vetélkedőiről, cukoripari találkozókra, a munkavédelemről, munkaverseny mozgalmakról, a tűzoltóságról, önképzőkörökről, a fűvós zenekar, a dalárda, a férfikórus életéről, sportról szóló emléktárgyak, illetve ajándéktárgyak alkotják a kollekciót.

A nyilvántartásokat az 1991-ben nyitott kézi leltárkönyvekben vezették 2007-ig, melynek adatai Excel táblázatba vannak rögzítve.

A cukormúzeumi gyűjtemények *a muzeális intézményekben folytatható kutatásról* szóló 47/2001. (III. 27.) Kormányrendeletnek megfelelően kutathatók, a Zempléni Múzeum kutatószolgálatának keretében hozzáférhetők.

## **5. Állományvédelem (kiállítások és raktári helyzet)**

A Zempléni Múzeum raktáraiban lévő gyűjteményi anyag elhelyezése megfelelő. Tiszta, száraz, fűtött, de nem légkondicionált emeleti raktárhelyiségekben található a kollekció. Raktározása nem egy elkülönített egységben történik, hanem a Zempléni Múzeum anyagai közé besorolva, több összefüggő részletben. Zárható fa szekrényekben, feliratozott adattári kartondobozokban tároljuk a cukormúzeumi gyűjtemény legnagyobb részét. A dobozok egy része nyitott fa polcokon található, a dokumentumok más része pedig nincs bedobozolva, irattári kötegenként tároljuk zárt szekrényben. A Cukormúzeum gyűjteményeinek egy másik részét külső raktárban tároljuk.

## **Turisztika Központ és Kerékpárkölesöznő**

A Turisztikai Központot 2020. nyarán a múzeum vezetésével való előzetes egyeztetés nélkül adta át Szerencs Város Képviselőtestülete az intézménynek. Ennél nagyobb problémát jelentett és jelent, hogy nem állnak rendelkezésre megfelelő költségvetési források az épület hasznosításra és működtetésére.

Az azóta eltelt időszakban sem enyhültek a gondok. Nagy problémát jelent a nyitva tartás biztosításához szükséges a munkaerő bérének kifizetése. Az épületnek magas fenntartási költségei

vannak, mind az áram- mind a fűtési költségek jelentősen meghaladják az „anyaintézmény” költségeit. 2024-ben napelemek kerültek az épületre, de az alultervezett akkumulátor kapacitás miatt az intézmény fenntartási költségein ez nem csökkentett érdemben.

A kiállított tárgyak és gyűjtemények többségében magántulajdonban vannak, egyedül a csokoládészobroknak Szerencs Város Önkormányzata a birtokosa.

A kiállításoknak 2024-ben 2839 fő fizető látogatója volt, ami 3 152 800 Ft bevételt hozott.

Megítélésünk szerint az épület hasznosítása átgondolást, az intézmény működtetése új koncepciót igényel. Az igényesen felújított kiállítóterekben elhelyezést kaphatna pl. a Cukormúzeum gyűjteményeiből létrehozandó kiállítás, de a közösségi hasznosításnak sok lehetősége adódhatna.

## ÖSSZEGZÉS

Összegzésül elmondható, hogy a Zempléni Múzeum tevékenységében a nagyon sikeres 2023. év után egy kevésbé látványos, csendesebb esztendő következett, amelyre azonban még mindig hatással voltak az előző év eseményei. A centenáriumi kiállítás nagyon sok látogatót vonzott, és az elkészült kiadványok is nagy sikert arattak. Az erősen lecsökkent létszámú alkalmazotti személyzet mindent megtett, hogy biztosítsa a megszokott színvonalat, de ehhez szinte erőn felül kellett teljesíteni.

A Zempléni Múzeum küldetése, hogy egy nyitott, modern szemléletű, a látogatóknak élményt nyújtó, az érdeklődőket, kutatókat munkájukban támogató intézmény legyen, amely társadalmi hasznosságát oktatási szerepével és a helyi közösségekkel való együttműködéssel teszi teljesebbé. A 2023. évben sokat tettünk azért, hogy megfeleljünk a vállalt küldetésünknek, 2024-ben pedig azért, hogy a működés színvonalát az egyre nehezedő körülmények között is biztosítsuk.

Szerencs, 2025. január 28.



Majoros Judit

igazgató